

Adviezen van adviesraad over de minimaeffectrapportage van het Nibud

De adviesraad sociaal domein heeft op ons verzoek adviezen gegeven over de minima-effectrapportage (MER) door het Nibud. Hieronder staan deze zes adviezen in het kort, voorzien van ambtelijk advies om de punten wel of niet over te nemen. Het volledige advies van de adviesraad is separaat bijgevoegd.

Advies 1:

Alle regelingen die onder het huidige minimabeleid vallen in de MER op te nemen, waaronder dus het maatwerkbudget, sport- en cultuurfonds voor volwassenen en jeugd.

Ambtelijk advies:

Er kunnen door het Nibud alleen regelingen worden opgenomen die qua vergoeding voor bepaalde uitgaven (zoals sport en cultuur, aanschaf laptop voor kinderen etc) voor alle inwoners hetzelfde zijn. Dat is dus mogelijk voor het Jeugdfonds Sport & Cultuur en voor het Volwassenenfonds en Leergeld. Het effect van deze regelingen op het kunnen rondkomen kunnen we laten doorrekenen in de MER. Maar de bijzondere bijstand en het maatwerkbudget betreffen regelingen waarbij het voor elke inwoner gaat om een ander type kosten. Bij de ene persoon gaat het bijv. om aanschaf van een ijskast, bij een ander om een tandartsvergoeding etc. In een berekening van gemiddelde uitgaven per huishouden kan hiermee in de MER helaas geen rekening worden gehouden. Deze twee regelingen (maatwerkbudget en bijzondere bijstand) worden dus niet bekeken in de MER.

Advies 2:

De rapportage door het Nibud baseert zich op gemiddelde uitgaven per huishoudtype. Deze berekening houdt geen rekening met de verschillen die er per wijk/buurt kunnen zijn tussen huishoudens; zelfs wanneer ze volgens het Nibud tot hetzelfde type behoren. Het kan namelijk nogal wat uitmaken in je energiekosten of je woont in een wijk of buurt met energiezuinige (huur)woningen of niet. We adviseren de impact die voorgaande kan hebben op minimahuishoudens mee te nemen in de rapportage.

Ambtelijk advies:

Het klopt dat het nogal wat kan uitmaken in je energiekosten of je woont in een wijk of buurt met energiezuinige (huur)woningen of niet.

Het Nibud krijgt voor de berekening van de energiekosten de cijfers van het CBS (dat zijn de prijzen van nieuw afgesloten contracten). Het elektriciteitsverbruik waarmee het Nibud gaat rekenen hangt af van het aantal personen binnen dat type huishouden. Het gasverbruik waarmee ze gaan rekenen hangt af van het soort woning (appartement, tussenwoning, hoekwoning, etc). Het Nibud gaat in principe uit van een woning met energielabel C, maar ze kunnen aangeven wat de meerkosten zijn bij een hoger label, bijvoorbeeld F of G. We hebben gevraagd aan het Nibud om in de MER de meerkosten aan te geven bij een hoger label.

Advies 3:

Het onderzoek van het Nibud gaat uit van gemiddelden. Bovendien is de rapportage een momentopname. De Raad heeft dan ook vooraf bedenkingen bij de meerwaarde van dit gestandaardiseerde onderzoek van het Nibud voor het beleid. We adviseren daarom ook kwalitatief verdiepend onderzoek te doen onder de doelgroep. Dit door bijvoorbeeld een aantal huishoudens

gedurende langere tijd te volgen op hoe hun inkomsten (ook die uit minimaregelingen) en uitgaven (ook die aan zorg en energie) zich gedurende lange tijd ontwikkelen.

Ambtelijk advies:

Vanzelfsprekend is de opzet van het Nibud niet zaligmakend. In hun berekeningen gaan ze uit van gemiddelde uitgaven per type huishouden. De adviesraad stelt kwalitatief onderzoek voor, maar het nadeel van kwalitatief onderzoek is juist weer dat het vaak moeilijk generaliseerbaar is naar de hele doelgroep van het minimabeleid, omdat je in elk huishouden weer specifieke situaties zult tegenkomen (denk bijvoorbeeld aan hoge medische kosten, kosten voor huisdieren, etc) die moeilijk generaliseerbaar zijn naar de hele doelgroep. Juist voor die situaties waarin generieke minimaregelingen niet voldoen, hebben we in Leiden het maatwerkbudget. Kortom: we hebben dit advies niet overgenomen.

Advies 4:

Ten aanzien van het inkomen tot 110% van het WSM adviseren we deze uit het onderzoek te laten. Over de groep tot 120% van het WSM is al veel info bekend.

Ambtelijk advies:

Voor het complete beeld, is het ambtelijk advies om de inkomensniveaus aan te houden zoals eerder besloten: 110,120,130,140 en 150% van het sociaal minimum. Dat is ook het advies van het Nibud en dit nemen we over.

Advies 5: Zorgkosten

Advies 5A: de adviesraad adviseert bij huishoudens met een zorgvraag ook de kosten mee te nemen die deze huishoudens kwijt zijn aan eigen risico en aanvullende verzekering.

Advies 5B: Nu wordt als huishouden met een zorgvraag alleen voor de alleenstaande AOW gerechtigde gekozen. Evident is dat een zorgvraag en daarmee gepaard gaande kosten voorkomen in alle huishoudtypen. We adviseren dit gegeven mee te nemen in de rapportage.

Ambtelijk advies:

Advies A: Het Nibud neemt de kosten voor het eigen risico en de aanvullende verzekering mee, voor alle huishoudtypen. Dus dit advies van de adviesraad nemen we over.

Advies B: Het Nibud kan echter niet voor alle huishoudtypen een zorgvraag opnemen. Het Nibud adviseert, net als dat we van plan waren, te kiezen voor een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd) met een zorgvraag. Dus dit advies van de adviesraad nemen we dus niet over.

Advies 6: Te kiezen huishoudtypen:

Advies 6A: Ten aanzien van huishoudtype “de alleenstaande AOW gerechtigde oudere”, adviseren we hier specifiek onderzoek te doen naar de AOW gerechtigde met een onvolledige AOW. Het is namelijk bekend dat het niet-gebruik van de AIO (aanvullende inkomensvoorziening ouderen) hoog is.

Uitleg over de AIO-uitkering

Ouderen die onder het bijstandsniveau uitkomen hebben vaak onvoldoende AOW-rechten opgebouwd (bijvoorbeeld door verblijf in buitenland) of moeten het als stel doen met één uitkering, omdat de jongere partner nog geen AOW krijgt. Hierdoor hebben sommigen een inkomen onder het sociaal minimum. Voor deze groep is de AIO-uitkering beschikbaar (aanvullende

inkomensvoorziening ouderen). Met deze aanvullende uitkering wordt iemands inkomen tot het sociale minimum aangevuld. De Sociale Verzekeringsbank (SVB) verstrekt de AIO, niet de gemeente. Een AIO-uitkering vult aan tot het niveau van de bijstandsnorm voor AOW-gerechtigden. Deze norm is wel hoger dan de bijstandsnorm voor iemand onder de AOW-leeftijd, maar is een lager maandbedrag dan een AOW-uitkering.

Advies 6B: Ten aanzien van het huishoudtype “alleenstaande 18-jarige die uit huis woont”, adviseren we deze uit de lijst te halen. Als huishoudtype 1 staat al “een alleenstaanden onder de AOW gerechtigde leeftijd” genoemd. De 18-jarige die uit huis woont valt dus ook binnen deze categorie.

Ambtelijk advies:

Advies 6A: Het is inderdaad een gegeven dat het niet-gebruik van de AIO vrij hoog is. Echter: de inkomenssituatie van mensen die de AIO zouden kunnen aanvragen omdat ze onder het sociaal minimum zitten), maar dit **niet** doen, verschilt van persoon tot persoon. In de berekening van het Nibud gaan ze altijd uit van een vast inkomen voor een bepaald huishoudtype. Dat is de systematiek waar het Nibud niet onderuit kan. Het Nibud kan wel de situatie van iemand met een AIO-uitkering meenemen in de berekening van de situatie qua inkomsten en uitgaven van de alleenstaande oudere. Dan krijg je als het ware een inkomensniveau extra: AOW, AIO, 110%, 120%, etc. Want bij 110, 120% van het sociaal minimum rekent het Nibud al vanuit de bijstandsnorm voor AOW-gerechtigden. We hebben aan het Nibud gevraagd om een oudere met het inkomen van een AIO uitkering aan de berekeningen toe te voegen.

Advies 6B: We wilden oorspronkelijk de categorie “alleenstaande 18-jarige die uit huis woont”, apart in de MER opnemen omdat de bijstandsnorm voor 18 tot 21 jaar een stuk lager is dan de norm vanaf 21 jaar. Dit heeft te maken met de onderhoudsplicht van ouders tot deze leeftijd. Als een jongere geen beroep kan doen op deze onderhoudsplicht, kan een gemeente de bijstandsuitkering aanvullen door middel van periodieke bijzondere bijstand. Naar aanleiding van dit advies van de adviesraad, ben ik gaan navragen hoe we in Leiden in praktijk omgaan met de 18 tot 21 jarigen die bijstand komen aanvragen.

Hoe het in praktijk gaat is: De klantmanager vraagt aan elke zelfstandig wonende jongere van 18 tot 21 jaar die een bijstandsuitkering komt aanvragen of zijn/haar ouders kunnen bijdragen in verband met de onderhoudsplicht. Indien de ouder(s) niet kunnen bijdragen, kijken we naar de daadwerkelijke meerkosten die de jongere heeft en geven we een aanvulling op het inkomen via periodieke bijzondere bijstand. De hoogte van die aanvulling is maatwerk. Er wordt niet automatisch aangevuld naar de bijstandsnorm tot 21 jaar omdat het dan niet meer financieel aantrekkelijk is om uit te stromen naar het MBO. De hoogte van de MBO studiefinanciering is namelijk lager dan de bijstandsnorm voor een 21 jarige.

Conclusie: We hebben in Leiden een dekkend systeem om ervoor te zorgen dat jongeren van 18 tot 21 die geen gebruik kunnen maken van de onderhoudsplicht van de ouders, toch over voldoende inkomen beschikken. Daarom hoeven we deze categorie, zoals de adviesraad voorstelt, inderdaad niet op te nemen in de MER. Dit advies van de adviesraad nemen we dus over.